

Najmenej rozvinuté okresy

Výzva

1. Úvod

V roku 2016 vláda schválila prvých dvanásť rozvojových plánov pre vybrané okresy stredného a východného Slovenska. Štát riadil vypracovanie a implementáciu akčných plánov ako súčasť transferu vedomostí a budovania partnerstiev s cieľom využitia lokálneho potenciálu pre naštartovanie rastu miestnych ekonomík.

Program podpory 12 NRO je možné považovať za pilotný program integrovaného prístupu k regionálnemu rozvoju, na ktorý poukazujú výber aktivít a partnerov a schválenie rozpočtu vo výške 1,2 mld. eur na päť rokov. Dôraz bol kladený na miestne riešenia, ktoré boli doplnené o potrebné plošné úpravy na centrálnej úrovni a na úrovni krajov.

Program je potrebné ďalej rozvíjať. Program podpory NRO bol v mnohom avantgardný, zároveň však pragmatický so zameraním na výsledky. Implementácia plánov a ich nedostatočné financovanie odhalili fundamentálny nedostatok decentralizácie na Slovensku – faktické zotrúvanie na centralizovanom modeli správy štátu. Namiesto koordinovaných a integrovaných verejných investícií vláda pokračovala v prideliovaní financií na plošné riešenia predchádzajúcim sektorovým spôsobom.

Zároveň je potrebné inšpirovať sa zahraničnou skúsenosťou. Existencia výrazných regionálnych disparít nie je slovenským špecifikom. Štáty využívajú decentralizované rozhodovanie a miestny prístup, aby naštartovali rast založený na využití miestneho hospodárskeho potenciálu. V snahe zabezpečiť si udržateľný rozvoj, prosperitu a životné podmienky, partnerstvá samospráv, firiem a škôl reagujú na nové výzvy a investujú do výskumu a inovácií.

Nový program podpory zaostávajúcich území sa nezaobíde bez transferu veľkých objemov financií samosprávam. Hlavné odporúčanie analýzy programu NRO je zvýšiť rozhodovacie právomoci regiónov a tým aj zefektívniť využívanie zdrojov a opätovne naštartovať konvergenciu národnej ekonomiky.¹ Aspoň polovica verejných investícií je financovaná z európskych fondov. Nie je dôvod, aby samosprávy nemohli plánovať potrebné investície a ich financovanie z eurofondov. Reforma dane z nehnuteľností je prirodzeným spôsobom financovania samospráv, vyžiada si však mnoho rokov na prípravu a zavedenie. Podielové dane a ich zloženie,

¹ Marcinčin, A., Kocanová, E. a Kovács, L., (2021) Analýza programu podpory 12 najmenej rozvinutých okresov za roky 2015-2020. Bratislava: Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie.

podobne ako transparentné solidárne transfery medzi regiónmi sú ďalšími dôležitými témami.

V súčasnosti platný zákon o podpore NRO sa od roku 2015 výraznejšie nezmenil.

Pribudla administratívna záťaž a posilnila sa centralizácia rozhodovania. Uľahčili sa podmienky získania štatútu NRO, no znížil sa rozpočet na financovanie ich rozvojových programov. Pritom pre čerpanie eurofondov v novom programovom období sa ustanovili krajské rady partnerstva pripravujúce integrované investície, paralelne k programu podpory ich zaostávajúcich území.

Nový program podpory zaostávajúcich území by mal využiť doterajšie skúsenosti a nové možnosti riadenia a financovania. Je potrebné nanovo definovať samotné riadenie podpory zaostávajúcich území, umožniť ich vymedzenie v zmysle tematických funkčných regiónov, sústrediť aktivity na rozvoj miestnej ekonomiky a dostupnosť verejných služieb, decentralizovať financovanie rozvojových programov a zároveň posilniť transfer vedomostí z centrálnej úrovne v rámci novej regionálnej politiky.

Takýto zákon je obzvlášť dôležitý pre revitalizáciu ekonomiky počas a po ukončení pandémie Covid-19, zníženie nerovností a prevenciu sociálnych nepokojov.

2. Podmienky výzvy

Iniciatíva Regionálny rozvoj teraz! vyhlasuje výzvu na predloženie príspevkov do pripravovanej publikácie Najmenej rozvinuté okresy. Cieľom publikácie je poskytnúť analýzu zaostávajúcich území, vrátane ich histórie, zhodnotiť klady a zápory implementácie zákona o podpore NRO v rokoch 2016-2021, poukázať na medzinárodné skúsenosti a formulovať odporúčania pre nový zákon pre podporu zaostávajúcich území.

Publikácia napĺňa misiu RRT! – vytvárať priestor pre odbornú diskusiu so zapojením relevantných aktérov, podporovať zhodu odbornej komunity a pripraviť návrh reformy regionálnej politiky na Slovensku.

Stručný abstrakt príspevku v rozsahu do 2 500 znakov (aj s medzerami) zašlite, prosím, do 15. februára 2022 na adresu RegionálnyRozvojTeraz@gmail.com.

Predpokladaný rozsah príspevkov je 10 strán s termínom odovzdania 15. mája 2022. Vedecká rada vyberie zo zaslaných abstraktov a príspevkov tie, ktoré zaradí do Ročenky. RRT! si osobuje právo editovať príspevky.

Výzva je otvorená pre všetkých. Abstrakty a príspevky budú posudzované len podľa kvality a cieľov publikácie. Povzbudiť chceme špeciálne aj študentov a mladých výskumníkov, ktorí sa venujú témam regionálnej politiky a rozvoja.

Vedecká rada. Do dnešného dňa účasť vo vedeckej rade prisľúbili doc. Mgr. MA Juraj Buzalka, PhD, doc. PhDr. Ing. Antonie Doležalová Ph.D. a Mgr. Alexander Mušinka, PhD.

Editormi publikácie sú Ing. Anton Marcinčin, Ph.D. a Jakub Csabay, MPhil.